Anul V. No. 31 22 August. 186

JURNAL,

PENTRU RESPANDIREA SCIINŢELORŬ NATURALE IN ROMÂNIA.

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barașu și D. Ananescu.

Aquariile din Paris

Într'unulŭ din articolele nóstré precedente (în No. 24) am vorbit despre Aquariile ce se găsescŭ acum în Europa maĭ în tóte casele ómenilorŭ care sciu a trăi în lucsŭ, nu numaĭ bogatŭ, ci și inţelleptŭ și cultivatŭ: ĕnsă aceste Aquariĭ private suntŭ în dimensiunĭ micĭ dupŏ midlócele mărginite alle particolarilorŭ. Acum ĕnsă vomŭ vorbi ceva despre Aquariile publice, care se află în pădurea de la Bulonia (*bois de Boulogne*) lîngă Paris, în grădina numită d'Aclimataţiunea animalelorŭ.

Era o idea luminósă a celebruluĭ *Isidor*

Geoffroy St. Hilaire, și de unŭ mare viitorŭ de a fonda în Paris o societate numită *societatea d'aclimatațiune*. Scopulŭ acesteĭ societățĭ este d'a încerca a domesteci animale nuoi din climele streine și de a le obicĭnui a trăi în starea domestică în climele nóstre européne. Este într'adevĕrŭ unŭ ce curiosŭ de a vedea că dintre sute de miĭ de speciĭ d'animale, care esistă în regnulŭ animalŭ, noĭ ómeniĭ amŭ domesticitŭ o fórte mică fracțiune dintre dĕnsele; și aceste pucine animale domesticite, datédă de miĭ de . Cu dreptŭ cuvîntŭ Is. St. Hilaire s'a întrebatŭ: óre noĭ ómeniĭ moderni nu putemŭ să facemŭ aceea ce aŭ făcutŭ stremoșiĭ noștriĭ înainte cu miĭ de anĭ, cu midlóce și cu conosciințe multŭ maĭ mărginite? Oare nu putemŭ noĭ acum a progresa și a întinde dominațiunea nóstră peste unŭ cercŭ maĭ mare de animale domestice de căt pĕnă acum, când am remasŭ staționarĭ în acéstă lucrare în cursulŭ multorŭ secolĭ?

Acéstă ideă mare, a fondatŭ o societate mare și acéstă societate a produsŭ unŭ institutŭ mare, adicŏ grădina d'aclimatațiunea animalelorŭ lîngă Paris. Ne reservămŭ a vorbi altă dată maĭ pe largŭ despre lucrarea acesteĭ societățĭ, acum ĕnsă ne vomŭ mărgini a vorbi despre Aquariile ce se află în acéstă grădină și care aŭ dreptŭ scopŭ a ne areta felulŭ traiuluĭ animalelorŭ acuatice care trăescŭ în ape dulcĭ (*lacurĭ și rîurĭ*) și *în ape marine* (*de mare*).

Cine intră în ăntrulŭ grădineĭ și vede aceste Aquariĭ în numĕrŭ de 14 înșirate unu dupŏ alte, simte o impresiune grandiósă și imaginațiunea luĭ este isbită de unŭ spectacolŭ straniu, plinŭ de curiositate. Murmura apeĭ in basinurĭ, lumina debilă, semiobscură ce domină in galeria Aquariilorŭ, formele bizate care trăescŭ și se mișca în ăntrulŭ basinelorŭ; asta escită în fantasiea nóstre imagînea océnuluĭ cu imensa luĭ adăncime, cu obscuritatea care domnesce în sinulŭ luĭ și cu imensitatea animalelorŭ marine care trăescŭ acolo, formîndŭ o lume a parte multŭ maĭ mare, multŭ maĭ variată de cătŭ lumea luminósă ce se află pe suprafacia continentelorŭ.

Galeria Aquariilorŭ coprinde 14 basinurĭ, dece pentru animale d'ape dulcĭ și patru pline de apă de mare pentru animale marine. Fiăcare basinŭ represintă unŭ tablou deosebitŭ, atătŭ prin animalele, cât și prin vegetalele d'o structură particolarĕ ce se află acolo. Unele Aquariĭ se presintă în colorĭ deschise, vesele, altele în colorĭ inchise, întunece și triste; acésta depinde de gradulŭ profundităţeĭ océnuluĭ ce presintă, căcĭ suntŭ animale marine care trăĭescŭ pe fundulŭ océnuluĭ la o profunditate imensă, unde nicĭ o dată nu ajjunge rada lumineĭ. Déră și gradulŭ vioiciuneĭ animalelorŭ ce trăescŭ în Aquariĭ este differitŭ; căcĭ acellea care trăĭescŭ în profundităţĭ micĭ nu suntŭ supuse uneĭ presiunĭ marĭ a masei apei ce se află peste dînsele; aceste animale aŭ nisce mișcărĭ iuţĭ și gentile; pe când animalele care trăĭescŭ la o profunditate océnică fórte mare, acellea pórtă pe corpulŭ lorŭ o presiune immensă a colóneĭ apeĭ ce se află peste dĕnsele; de accia, aceste animale nu suntŭ în stare a face nisce mișcărĭ iuţĭ și viĭ; ba ăncĕ unele sunt ţintuite cu totulŭ pe fundulŭ măreĭ și despoiate de orĭ ce mișcare.

Dupŏ adăncimea la care cresce vegetalile marine, maĭ cu sémă algele, le deosebimŭ în treĭ felurĭ, adicŏ în alge negre, roșiĭ și verdĭ. Algele negre, sunt celle maĭ respăndite în océnŭ. Elle crescŭ pe suprafacia mărei, ca și pe fundulŭ cellŭ maĭ adăncŭ. Algele roșiĭ sunt maĭ pucinŭ respăndite; déră nu cresc nicĭ pe suprafacia apeĭ, nicĭ în adăncimea măreĭ, ci în nisce profundităţĭ de milocŭ. Déră algele verdĭ, crescu numaĭ pe suprafacia océnuluĭ; căcĭ aŭ trebuinţă pentru crescerea lorŭ de lumină, aerŭ și de mișcarea talasurilorŭ.

Dintr'aceste plante esŭ totŭ mereŭ nisce bășicĭ pline de gazŭ oxygenŭ (gazulŭ viăţeĭ) și acestŭ gazŭ devine sorgintea viăţeĭ pentru nenumeratele animale ce trăescŭ în océnŭ. Așa putemŭ să dicemŭ că se deosebesce în océnŭ treĭ regiunĭ de vegetale, una verde, alta roșiă, éră alta négră.

În fiă care dintr'aceste treĭ regiunĭ de vegetale, se află și deosebite felurĭ de animale marine; ĕnsă aceste diferite animale nu suntŭ representate în Aquariĭ intr'unŭ modŭ ecualŭ; căcĭ animalele care trăiscŭ în regiunea supe-

rióră (verde) suntŭ maĭ lesne de păstratŭ în aquariĭ de cătŭ acellea din regiunĭ maĭ inferióre care cer o presiune mare, imposibilă a-ĭ procura într'unŭ basinŭ. Cu tóte acestea, se găsesce acolo multe esemplare de animale marine din tóte regiunile (veḑĭ Revue Brittanique 1862, No. 3.)

Ănimalele numite *Actinie* saŭ *Anemone* de mare (florĭ de mare) se află într'unŭ numerŭ mare de speciĭ în aceste aquariĭ; elle locuescŭ regiunile cele maĭ superióre, reușescŭ chiarŭ pe uscatŭ, adicĕ după ce prin reflucsulŭ măreĭ, o parte a remasŭ uscată. Aceste animale presintă o bogăţiă mare de colorĭ frumóse și delicate și o. fórte mare varietate în formele lorŭ bizare (ciudate). Suntŭ fórte simţitóre pentru lumină, căcĭ micșorăndu-se lumina, tóte mișcările lorŭ se slăbescŭ. O esceptiune face o speţă dintr'ënsele numită *Peachia hastata* care, din contra are simtirea numaĭ nóptea.

În basinulŭ al zecelea se află o collecţiune de *Annelide*, avănd forme fórte elegante Aceste animale, de și micĭ, sunt fórte săngeróse; unele se ţinŭ ascunse sub petre, așteptăndŭ prada lorŭ și o prinde prin vicleniă; pe căndŭ altele 'șĭ găsescŭ prada prin forcia lorŭ superióră, ca férele selbatice pe cămpŭ. Pesciĭ suntŭ neamiciĭ ceĭ maĭ marĭ aĭ Annelidelorŭ,

De și o maĭ mare parte a Annelidelor petrecŭ o viéţă liberă, umblăndŭ libere în apă, cu tóte acestea sunt din trănsele căteva speciĭ, care de sine se ascundŭ și se lipescŭ în nisce ţeve care crescŭ impreună cu dănsele și le servă dreptŭ casă saŭ pavéḑă de apărare Numaĭ capulŭ lorŭ ese afară din aceste case și acestŭ capŭ este incongiuratŭ de nisce fire delicate, care servă acestorŭ animale dreptŭ organe de resuflare și totŭ de odată dreptŭ organŭ de prinderea alimentelorŭ (mănĭ). Nu se póte ca să 'șĭ imagine cineva nisce mișcărĭ maĭ delicate și maĭ plăcute, pline d'o armoniă șĭ întinḑĕndu-se în tóte direcţiunile. Căndŭ unŭ micŭ animalŭ are nenorocirea d'a veni în midloculŭ acestorŭ organe, îndată aceste mănĭ se îndoescŭ și încongióră pe sermanulŭ arestantŭ și'lŭ bagă în ţévă unde remîne prinsŭ pĕnă când e măncatŭ de annelidŭ. Speciele celle maĭ interesante alle acestorŭ annelide suntŭ *Serpula*, *Sabelle*, și *Amphitrita*.

Animalele crustaceĭ (raciĭ) ocupă unŭ locŭ important în aquariile Parisuluĭ. Fiŭ care visitatorŭ este în dreptŭ a se mira de voracitatea (lăcomia) și de pofta nemesurată a acestorŭ animale. În tótă scurta lorŭ esistenţa, nu facŭ nimicŭ de cătŭ mănăncă, nu lasă măcarŭ unŭ momentŭ fărĕ măncare. Celle maĭ remarcabile dintre tóţĭ acestĭ crustaceĭ suntŭ *pusniciĭ* (Bernhard l'Ermit); acestŭ animalŭ a priimitŭ de la Natură o casă séŭ pavéḑă apărătóre numaĭ pentru părţile din ainte alle corpuluĭ seŭ, pe când códa și părţile de dindărătŭ nu sunt protegiate de nimicŭ și spre a le apăra, Eremitulŭ este silitŭ a băga códa sa într'o deosebită conchilie (scoĭcă) pe care o pórtă tot dauna cu densulŭ. Déră lucru cellŭ maĭ curiosŭ este că, după ce Ermitulŭ a băgatŭ códa în numita conchilie, îndată se lipesce de dănsa și o Anemone de mare (unŭ Zoofitŭ) care călĕtoresce în mare fărĕ ostenéla și fărĕ chiltuială; căcĭ Ermitulŭ e silitŭ alŭ purta și pe dĕnsulŭ unde merge. D. *Gosse* a probatŭ prin cercetărĭ esacte că esistă o cordialitate și o amiciţiă intimă întrе Eremitŭ și Anemone. Dĕnsulŭ a vĕḑutŭ odată unŭ Ermitŭ schimbăndŭ conchilia și îndată 'șĭ a luatŭ ostenéla a deslipi d'acolo Anemona și a o lipi de conchia nuoă unde a băgatŭ códa; ba ăncĕ, lovindu'o de 2, 3 orĭ bine cu labele sélle ca să fiă bine lipită și să nu caḑă josŭ în călĕtoriile sélle celle repede. Déră D. A. *Lloyd* istorisesce că a vĕḑutŭ la Portland-Road unŭ Ermitŭ care era otărîtŭ a schimba locuinţa luĭ, déră vĕḑĕndŭ că chiriașulŭ seŭ fărĕ plată (Anemona) era pătimașă și nu va putea urma acéstă mutare, a renunciatŭ și ellŭ la mutare și a remasŭ în încăperile sélle celle vechĭ. Arŭ fi de doritŭ ca o aseminea simpatiă și resignaţiune să esiste și între ómenĭ! Déră în pelea de Ermit numită *Pagura*, trăiesce o specie de Anemone învelită într'o mantă: acestŭ părăsitŭ móre de dorŭ, îndată după ce a muritŭ Ermitulŭ unde a remasŭ în gasdă!

Afară de acestea, se află în aceste Aquariĭ, alţĭ crustaceĭ fórte remarcabilĭ pentru mișcările lorŭ neîncetate și pentru transparinţa lorŭ admirabile, pare că totŭ corpulŭ lorŭ e făcutŭ de sticlă prin care se vede fórte bine în interiorulŭ lorŭ.

Între pescii remarcabilĭ din Aceste aquariĭ, numimŭ pe calul de mare (Hippocampus marinus), fiind că aicĭ se află organisaţiunea curiósă, că partea bărbătéscă are sub burtă o pungă în care femelele depunŭ ouăle lorŭ şi care rămănŭ acolo pĕnă cănd puiĭ s'aŭ făcutŭ capabilĭ d'a trăi unŭ traiŭ indipendentŭ, ş'atuncĭ esŭ afarŏ.

De şi collecţiunea pescilorŭ în Aquariĭ este ăncŏ fórte necompletă, cu tóte acestea póte cineva să stea acolo ore întregĭ spre a'i admira; maĭ cu sémă este remarcabilŭ basinulŭ unde se află *pescele spinax*, de colóre roşiă strelucită, care aréttă fenomenulŭ fórte remarcabilŭ la pescĭ, adicŏ: că, clădesce unŭ cuĭbŭ pentru puiĭ seĭ! Acéstă lucrare ĕnsă este pe séma mascululuĭ care îngrijaşte pentru locuinţa progenitureĭ sélle şi, lucru curiosŭ, că tocmaĭ în acestŭ timpŭ de muncă, adicŏ în lunile luĭ Aprile şi Maiŭ, cănd femela depune ouăle, masculŭ se află în coloriile sélle celle maĭ străluсite, care se perdŭ pe urmă şi revinŭ înnapoĭ în anulŭ viitorŭ totŭ în aceste lunĭ. Acestŭ cavalerŭ frumosŭ şi muncitorŭ este şi fórte curagiosŭ: căcĭ nu lasă nicĭ unŭ pesce ca să se apropiă de loculŭ pe care l'a alesŭ spre a clădi acolo cuĭbulŭ seŭ. Déră cuibulŭ luĭ e făcutŭ într'unŭ modŭ fórte artisticŭ din fire de érbă şi de rădăcinĭ micĭ fórte bine ţesute una cu alta şi lipite pe fundulŭ apeĭ prin nisce bucăţĭ de petre micĭ pe care pescele le pune din adinsŭ acolo ca să apese pe cuibŭ şi să rămiiă statornic în apă.

Dupŏ ce pescele Spinax 'şĭ a făcutŭ casa, atuncĭ poftesce pe dama sa, ca să intre acolo: déră cătŭ de galantŭ să fiă către socia sa, tot n'a ajjunsŭ ellŭ : în starea unorŭ omenescĭ numiţĭ „*bărbaţĭ de pantofĭ*" (fiind că staŭ sub ordinile pantofuluĭ socielorŭ lorŭ capricióse): căcĭ spinaxelu nostru, cănd vede că dama, cu tóte rugăciunile luĭ, nu voesce să'lŭ asculte, atuncĭ se necăjasce şi ellŭ, ia pe dĕnsa de unŭ piciorŭ (adicŏ d'o notătóre) şi o trage aşa încasă cu sila, ca să facă şi dĕnsa datoria eĭ, adicŏ ca să *depue ouăle acolo*. Cincĭspre-ḑece ḑille dupŏ punerea ouălorŭ, esŭ pui dintr'ĕnsele, atuncĭ éra se arétă tatălŭ lîngă dĕnşiĭ, plinŭ de tandreţă şi de grijă, i adună, le arétă cum trebue să înóte în apă şi î apără c'unŭ mare curagiu în contra tuturorŭ neamicilorŭ, care *póte* să se aréte în domenulŭ apeĭ. Eccă, unŭ micŭ pesce care împreună frumuseţea şi munca, tandreţa cu curagiŭ, amórea cu simţirea demnităţeĭ sélle bărbătescĭ. Décă ómenĭ n'arŭ avea altŭ folosŭ de la Aquariĭ, de cătŭ a învăţa din timpŭ în timpŭ o conduită bună şi ceva *morală* de la aceste animale aquatice, arŭ fi destulŭ a recomanda aceste basinurĭ ca unŭ nuoŭ midlocŭ al educaţiuneĭ popórelorŭ: maĭ cu sémă ar fi asemenea Aquariĭ o scola bună pentru uniĭ din bărbaţĭ.

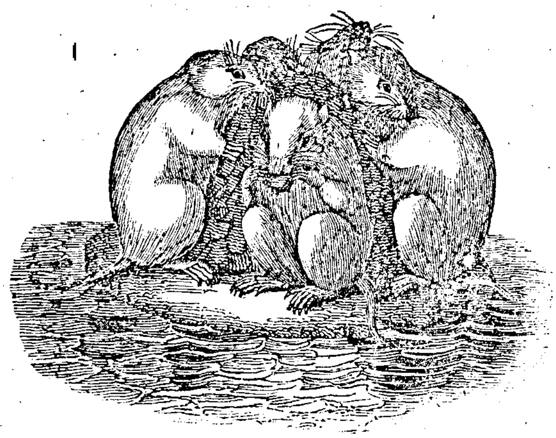
B.

Şiórecile din Islanda

Omul este făcut din natură a se apropia de lucrurile plăcute saŭ folositóre ş'a se depărta de celle neplăcute saŭ vătĕmătóre, ellŭ iubesce pe celle d'ănteiŭ şi urasce pe celle d'al duoilea, saŭ că este indifferent în facia lucrurilor care nu'ĭ sunt nicĭ plăcute nicĭ neplăcute. Tot aşa este şi pentru fiinţe: ne place o rósă mirositóre şi ne displace o urdică, iubim o privighĕtóre care ne desfătéḑă în căntece şi urîm o viperă care ne 'nveninéḑă saŭ un şiórece care róde effectele şi productele nóstre. Déră Natura care n'a creat nimic în zadar şi care în general a combinat totŭ pentru folosulŭ şi fericirea omuluĭ, cum a îngăduit să fie şi fiinţe vătĕmătóre acestuĭ domnitor al pămĕntuluĭ? Oare nu era destulŭ atătea lighióne, ce maĭ trebuia şi şiórecĭ să ne prăpădéscă bibliothecile, archivele şi mobilile nóstre? Stricăciunile şi pagubile însemnate ce pricinuesc şióreci maĭ cu sémă plantaţiunilor cămpurilor şi recoltelor nóstre fac să ne interesede istoria acestuĭ animal; ĕnsă ca să putem ataca maĭ sicur animalele ce ne suntŭ vătĕmĕtóre trebue să conóscem morsurile şi organisaţiunea lor.

Ceea ce observămŭ la prima vedere este că șiórecile róde, ellŭ este dèră un animal rodĕtor, are o formă lungărĕță și respăndesce o odóre neplăcută. Acest animal este destul de conoscut pentru necomoditatea ce ne pricinuesce; ellŭ locuesce în general în grănare cu porumb saŭ cu fructe și d'acolo se respăndesce în case; se nutresce cu carne, fructe, și căte odată și cu erburĭ, déră preferă lucrurile tarĭ pe lîngă celle fragede, róde lăna, stofele, mobilile, tae lemnul; face găurĭ în ḑidurĭ, se vîră pe subt pardosélă, p'între lemnĕriile dulghierilor, de unde ese ca să'șĭ caute nutrimentulŭ și adessea transportă și grămădesce în viḑuna sa tot ce póte tîrî; face căte o dată magaziĭ maĭ cu sémă când are puĭ, c'un cuvent este un adevérat biciŭ pentru pagubile ce ne pricinuesce. Ellŭ produce de maĭ multe orĭ pe anŭ, maĭ tot d'auna vara, și fată 5-6 puĭ o dată, ce cresc cu mare repeḑiciune, caută locurile calde și se vîră iarna pe lîngă căminurĭ, în fîn saŭ în pae. Cu tot resbellul ce le fac pisicile, cu tótă otrava, cursele și momelele, aste animale viermuesc așa de mult, în căt pricinuesc adessea marĭ pagube; déră maĭ cu sémă în casele vechĭ la țérră, în pătule, în magaziĭ de grîŭ saŭ de fîn unde se 'mmulțesc peste mésură, în căt ar fi siliți să desertede dacă nu s'ar înpucina între dĕnșiĭ. Déră am veḑut prin esperiențiĕ că se omóră, se mănăncă între dĕnșiĭ numaĭ să'ĭ silĕscă fómea ast-fel în căt, când este lipsă din causa numĕruluĭ lor celŭ mare, atuncĭ ceĭ maĭ puternicĭ se aruncă peste ceĭ maĭ slabĭ le deschide craniu și le mănăncă maĭ 'ntéiŭ creeru ș'apoĭ restu cadavruluĭ; aduoa-ḑĭ resbellul începe și ține ast-fel pénă când în mare numĕr se prăpădesc; pentru aceea se întîmplă adessea că 'n multe locurĭ dupŏ ce aŭ fost cotropite de aceste animale căt va timpŭ se pare că dispar (se fac neveḑuțĭ) fărŏ de veste și căte o dată pentru multŭ timpŭ. Tot așa este și pentru șiórecile de cămpŭ a căruĭ 'mmulțire peste mesură nu este oprită de căt prin cruḑimea lor, îndată ce nutrimentul începe a le lipsi.

Șiórecile din Islanda

Aristotel credea că causa care face să dispară șiórecĭĭ este plóia, déră eĭ sunt scutițĭ d'acésta fiind că găurile lor nu sunt nicĭ chiar umede. Siórecĭĭ sunt lacomĭ și le place abondanția, mîraie când fac amorul și țipă când se batŭ, pregătesc un culcușŭ pentru puiĭ lor și le aduc de măncare; când încep să ese din găurĭ muma veghiaḑă asupra lor, îĭ apăra și se luptă chiar în contra pisicilor ca să'ĭ scape. Un șiobolan mare este meĭ reŭ și maĭ tot așa de puternic ca și o mică pisică și are dințiĭ din ainte (duoĭ susŭ, duoĭ josŭ) lungĭ și puternicĭ. Nevăstuica cu tóte că maĭ mică, este un neamic maĭ primejdios și de care șiobolaniĭ se tem pentru că, se vîră p'în găurile lor lupta ține căte odată mult timp, puterea lor este maĭ d'opotrivă déră întrebuințarea aramelor se deosebesce: Siórecile nu póte răni de căt repețind de maĭ multe orĭ mușcăturile cu dințiĭ din ainte care sunt făcuțĭ maĭ mult ca să róḑă de căt ca să musce și care fiind pușĭ la estremitatea macsileĭ aŭ pucină putere, pe când nevăstuica mușcă cu toțĭ dințiĭ și cu înverșunare, și 'nloc să se depărterḑe dupŏ ce a mușcat suge săngele unde a făcut rana d'aceea șórecile este tot d'auna învins.

Se găsesc varietățĭ într'acéstă specie precum în tóte acellea care sunt fórte numeróse în indiviḑĭ; afarŏ de șiórecĭĭ comunĭ care sunt negricioșĭ sunt și cenușiĭ alțĭ vinețĭ, albi saŭ roșeticĭ și alțiĭ cut totul albĭ; astĭ șiórecĭ albĭ aŭ ochĭ roșĭ ca și epurile albŭ și ca și tóte celle lalte animale care sunt albe. Specia întrégă cu varietățile sélle ar putea fi naturalĕ climelor temperate din continentul nostru și s'a respîndit maĭ mult în țerrile calde de căt în celle recĭ. Nu era nici unu în America și aceia care sunt astăḑĭ în mare numĕr aŭ desbarcat cu europeniĭ; eĭ s'aŭ îmmulțit maĭ ănteiŭ atăt de mult în căt mult timp aŭ fost o calamitate între coloniĭ, unde n'aveaŭ alțĭ, neamicĭ de căt șerpĭ marĭ care 'ĭ înghit de viĭ; corăbieriĭ, 'ĭ aŭ dus p'în Indiile orientale și în tóte insulile archipelagului indian, sunt mulțĭ și în

Africa. La nord din contra, nu s'aŭ îmmulțit dincolo de Suedia, și ceea ce se numesce șióreci în Norvegia și în Laponia sunt nisce animale, *cu totul deosebite de șióreci.* Sunt o mulțime de specii și varietăți de șióreci.

Sórecile de Islanda care este subiectulŭ articolului nostru, are urechile fórte mari ascunse în parte sub pĕr, códa este de lungimea corpului, mai gólă soldósă, brună d'asupra, albă de desubt, spatele brun saŭ cenușiŭ, cóstele garnisite cu pĕr albŭ și cenușiu amestecat, burta albă saŭ cenușie, *unghiĭ puternice* ca să scobéscă în pămĕntŭ și gura garnisită cu mustăți lungĭ. Aceste animale sunt nopturne adicŏ esŭ numai nóptea p'în întunerec căci nu le place lumina ca multora dintre ómeni.

În Islanda la o epocă otărîtă a anului primăvĕra mai cu sémă acesti șióreci emigrédă în cete mari, umple țérra și *pricinuesc* o adevĕrată calamitate publică, décă locuitorii nu iaŭ *precațiuni în contra lor. Unele popóre din A*rabia se nutresc cu șióreci; curios lucru unii i gonesc și alți îĭ caută ca să-ĭ mănânce!

De vom lua acum în considerație pagubile însemnătóre ce ne pricinuesc aceste animale, putem dice cu drept cuvent că șiórecii sunt nefolositori și ar fi fost mai bine să nu fi esistat. La aceasta noi respundem ca tot d'auna că *Natura n'a creat niuic în zadar*; într'adevér șiórecii ne pricinuesc mult reŭ, ĕnsă observînd lucrurile mai d'aprópe găsim, că de n'ar fi esistat șiórecii reul era se fie mult mai mare, căci în loc de unu era s'avem o mulțime de animale vătĕmătóre cărora șiórecii fac resbellŭ; da'ceea *Natura care n'are în vedere de căt fericirea ființelor*, din duoe rele a preferit pe cellŭ mai mic. Așa déră șiórecile este trebuinciosŭ în sistema general a lucrurilor și ocupă în regnul animalŭ un rang important în classa mammiferelor, în ordinul rodetórelor, în familia șiórecilor. (museide)

A.

Ceva despre malatia imaginarie

Sunt unii ómeni care se cred totd'auna că sunt malodi, eĭ 'șĭ închipuesc că sufferŭ de peptŭ, de stomac, de ficat etc. aŭ dupŏ cum se dice hypochondria, dar în realitate eĭ nu aŭ nimic; cu tóte astea este ceva adevĕratŭ într'acésta.

În tóte *malatiile imaginarii* influința nervósă giócă un mare rolŭ, creerul, organul predominant în organism, ocupat prea mult d'o idee óre care d'o dorință nerealisabilĕ, este escitat (întărîtat).

Starea acesta de escitație se comunică și nervilor care nasc din creerŭ și firele nervóse fiind escitate lucrédă într'un modŭ neobicnuit asupra unuĭ organ, precum inima, plămonii, stomacu, un organ cu care astă dorință, saŭ astă idee are mai mult rapport și d'aceea se pare că organul suffere, pe când în realitate n'are nimic, ci numai o stare psîchică a căreĭ origină stă în sistemul nervos și care predispune organismul la sufferințe. *Se scie din vechime* că moralul are mare influință asupra fisiculuĭ, precum și fisicul asupra moraluluĭ, putem cita o mulțime de esemple în privința acésta. Regele Syrieĭ Seleucus Nicator avea un fiŭ, Antrochus, care de mai mult timp sufferea d'o malatie ce o credea nevindecabile, fărŏ ca vr'un organ să fie derangiat; regele chiamă pe Erasistrat (1) nepotul luĭ Aristotel și medicul cellŭ mai renumit dupŏ timpul acella ca să védă ce are fiul seŭ. Erasistrat observă malatul 'lŭ esamină căte-va momente, 'ĭ pune căteva chestiuni, citesce în fisionomia luĭ și termină prin a conósce în Anthochus o malatie psichică, éra nu corporale, atuncĭ ellŭ trage se regele la o parte și 'ĭ spune că fiul luĭ sufferă d'o malatie imaginarie, că ellŭ negreșit trebue să fie amoresatŭ și că singurul remediŭ (doctorie) este d'a 'ĭ da în possessie obiectul passiuneĭ luĭ. La acéstă

---

(1) Se ziчe kъ Erasistrat ar fi чellȣ d'ъnteiȣ kare a dissekat korпȣl ȣman ka sъ stȣdieze omȣl пe omȣ, шi пentrȣ amoarea sчiinцeĭ ar fi avȣt krȣzimea a zise ka ȣn om viȣ ka sъ asiste ȣn moment la fȣnkцiȣnile organelor korпorale.

noutate regele remĕne uimit şi nu'ĭ vine să crédă ca din amor să devie cineva malatŭ, dar maĭ pe urmă esaminănd lucrurile maĭ d'aprópe se încredinţeadă cu mirare că medicul nu s'a încelat şi că într'adevĕr fiul seŭ iubea în ascuns pe Stratonicea, şi fiind că ellŭ iubea iubea prea mult pe Antiochus, a căruĭ patimă crescea din di în di şi malatia ajjunssesse prea seriósă. Se otărasce a i o da de socie şi ast-fel Autiochus s'a însănĕtoşitŭ.

Eccŏ ce putere însemnătóre are sciinţa medicalĕ când este întocită de sciinţa Psichologieĭ, adicŏ când medicul nu se mărginesce la un organ, ci studie filosoficesce organismul.

Un alt esemplu tot de natura acésta este că un omŭ află o veste întristătóre, numaĭ de căt 'lŭ apucŏ durere de capŭ, de stomac şi de multe orĭ cade malatiĭ fărŏ ca vr'un organ să fie vătĕmat; sunt şi casurĭ măĭ rarĭ în care malatul mòre numaĭ de întristare; altă dată se întîmplă din contra un omŭ malatŭ aude o veste bună şi se nînsăĕtoşédă. Medicina enumera o mulţime de esemple când malatiĭ saŭ însănătoşit fărŏ nic o doctorie numaĭ printr'o-simplă nuvelă care le aŭ pricinuit saŭ o frică prea mare saŭ o bucurie peste mesură. Cu ocasia acésta citesŭ şi eŭ un fapt ce s'a întîmplat pe când am aflam în Paris. O damă sufferea de maĭ mult timpŭ d'o malatie nervósă ce o credea nevindecabile, aude ea într'o séră fărŏ veste un sgomot mare, 'ĭ se spune că gezul a făcut esploşie, că casa este în incendiŭ şi 'n acellaşĭ timp vede şi flacărĭ eşind pe feréstră. Frica de incendiu, ideea aceea teribilĕ, că casa, mobilile şi tóte obiecte eĭ vor fi transformate în cenuşe face o mare revoluţiune în organismul eĭ, în momentul acella uită că este malată, sare cu repediciune din pat strigĕnd, „*ajjutor*“ şi cu ocasia asteĭ scene îngrositóre, dama care sufferea d'atăt timp se însănătoşédă într'o clipă.

O domnişóră care sufferea de întristare, fiind că pretenedntul (logodnicul) se furasse măna eĭ, s'a insănĕtoşit îndată ce a audit că ellŭ s'a întors şi că ea va fi socia luĭ. Amputea cita o mulţime de esemple de natura acésta, dar credŭ că astea sunt de ajjuns în căt fiă-care póte înţellege ce influinţă însemnătóre are moralul asudra fisiculuĭ.

Dar ce raport se află între o idee şi un organ material, între o dorinţă a nóstră şi derangiarea organismuluĭ? Sciinţa nu ne póte demonstra acésta mathematicesce, dar recunósce o armoniă, o legătură strănsă între materiă şi spirit, între fenomenele psichice din lumea intellectualĕ şi celle corporale din lumea materialĕ. **Ordinatorul Supremŭ** a combinat lucrurile ast-fel şi spiritulŭ nostru le privesce ast-fel dupŏ cum sunt. Eccŏ cum esplică şi fisiologistul faptele acestea. În corpul uman fiă-care organ lucreadă într'o sferă mărginită şi din concursul lor resultă armonia şi viaţa; dar în dată ce un organ saŭ un sistem de organe lucreadă maĭ mult saŭ maĭ pncin de căt trebue, funcţiunile intră în perturbaţie, organismul se derangiadă prin ruperea ecuilibruluĭ şi individul suffere şi e malatŭ.

La malatia imaginarie se raportă şi alte fenomene psichice cu totul curióse. Sunt multe persóne sănetóse care 'şĭ închipuesc că vĕdŭ ceva înaintea lor, fiinţe saŭ lucrurĭ, pe când în realitate nu este nimic, sunt érăşĭ persóne cărora li se pare că'ĭ strigă cineva nóptea pe când eĭ dorm, aud curat pronunciănd numele lor şi când esŭ afarŏ nu găsesc pe niminĭ. Aud saŭ vĕd eĭ în realitate ceva saŭ că'ĭ încelĭ simţurile? Nu putem intra aicĭ în maĭ multe amenunte psichico fisiologice, de căt dicem în general, că tóte acestea se esplică prin escitaţia peste mesură a sistemuluĭ nervósŭ care este sistemul predomnitor în organism şi care ţine în frĭŭ pe tóte celle-l-alte sisteme.

A.

Comunicaţiunĭ Sciinţifice

Vaporul submarin. Estragem din jurnaluliĭ *Cosmos* următórea nuoŭtate. Jurnalele americane affirmă că se află acum în Navy-yard din Philadelphia un vapor sub-marin construit dupŏ planurile şi sub direcţia unuĭ inginerŭ francesŭ D. Villeroi, altă dată lucrător în tipografia de la

Nantes. Vaporul conține 20 ómenĭ cu echipagiul lor și póte naviga c'o iuțeală de 6 mille pe oră. Lungimea sa este de 90 piciόre, $4\frac{1}{2}$ largŭ și $9\frac{1}{2}$ naltŭ, îndărătŭ are forma ovoidă și nainte presintă unŭ conŭ lungărețŭ terminatŭ într'o puntă ascuțită. Pe fiă care cóstă se află maĭ în tótă lungimea o platformă de fer d'un picior de lată pusă în unghiŭ dreptŭ și ridicându-se perpendicular dupŏ voință, ca să mérgă în dărăt dupŏ trebuință. Subt astă platformă mobilă se află de fiă care parte a vaporuluĭ noă lopețĭ saŭ notătóre verticale lucrate în ăntru de 18 ómenĭ, décă echipagiulŭ este complect. În dărăt este o cărmă în formă de cóďă de pesce a căruĭ bară se află asemenea în ăntru. De fiă care parte a spineĭ dorsale a astuĭ fel de balenă, sunt așeďate 90 ochiurĭ de sticlă ca să întroducă lumina în ăntru; în ainte și d'asupra duoe coșurĭ mișcătóre, unu numaĭ pentru a esamina ceea ce se petrece pe suprafacia apeĭ, cellŭ l-altmai mare ca să trécă ómeniĭ și funiile corăbieĭ. De desubt și nainte se află un alt coșŭ mobilŭ pe unde trec cufundătoriĭ pentru serviciul bombelor fulminante ce voesce a arunca în navele neamice. Lucrarea se face numaĭ subt apă; ómeniĭ de serviciŭ esŭ saŭ intră dupŏ trebuința fărŏ pericolŭ comunicănd prin miďlocul tuburilor de resperație c'o cameră ad-hoc, așiďată în vaporŭ. În ăntru văpsitŭ în albŭ conține băncile lopătarilor, alle pilotuluĭ (cărmaciuluĭ) ș'alle comandantuluĭ. În differite locurĭ sunt pompe și apparate pentru a curăți saŭ a renoĭ aerul stricat de respirația ómenilor. Prin tr'acest miďlocŭ nu sunt limite pentru timpul-căt póte cineva sta într'astă machină sub-marină. Alte apparate servă a determina intrările și eșirile din apă. Treĭ colóne verticale pórtă o greutate de plumb care póte fi lăssată repede în cas d'un pericol neprevéďut în fundul apeĭ. Este ănc'un regulator pentru a determina adăncimea la care plutesce o busolă pentru direcția drumuluĭ și alte apparate a căror întrebuințare este secretă. Ast-fel de monstru marin se mișcă c'o mare înlesnire pe suprafacia apeĭ se afundă fărŏ veste la marĭ adîncimĭ și remăne ore întregĭ fărŏ să reapare; este un curios spectacolŭ d'alŭ vedea revenind cu majestate pe suprafacia apeĭ dup'o lungă immersiune (cufundare), și aruncănd prin gura sa de bronzŭ 20 ómenĭ care se lipisc de cóstele luĭ ca atăția tritonĭ. Ecc' acum omul prin pătrunderea geniuluĭ că strebate nu numaĭ aerul, suprafacia pămĕntuluĭ ș'a apelorŭ, ci și interiorul mărilor.

A.

Despre grosimea coajei pămĕntuluĭ

Este acum conoscut în Geologie ca unŭ faptŭ positivŭ, că interiorulŭ pămĕntuluĭ este compusŭ de materiĭ grele, maĭ cu sémă metale, fiind așa de ferbinte, în căt tóte suntŭ topite. Așa déră globulŭ pămĕntescŭ este o vatră *incandescentă*, unŭ cuptorŭ imensŭ, plinŭ *de metale topite și incongiuratŭ* numaĭ de o cójă solidă care servă dreptŭ *locuința* nóstră și a *tutulorŭ animalelor*, precum și dreptŭ basă de statornicie pentru totŭ regnulŭ vegetatŭ. Déră cătŭ de grósă este acéstă cójă, saŭ acéstă boltă care ne desparte de abisulŭ infernalŭ ce se află sub dĕnsa?

D-nu L. de *Buch* și *Alexandru de Humboldt* aŭ ďisŭ că acéstă cójă are o grosime de 15 mille geagrafice (aprópe 40 Kilometri.) Déră dupŏ mórtea acestorŭ marĭ geologĭ, aceste theoriĭ s'a modificatŭ ceva și éccŏ în ce modŭ.

Uniĭ geologĭ englesĭ suntŭ acum de părere că cója pămĕntuluĭ e mai grósă maĭ cu sémă D. *Fairlairn* dupŏ maĭ multe esperiențe ce a *făcutŭ prin observațiunĭ* thermometrice în mine de cărbunĭ și chiarŭ prin săpăturĭ directe, densulŭ a ajjunsŭ la resultatulŭ că temperatura pămĕntuluĭ, cresce într'unŭ modŭ gradualŭ cu unŭ gradŭ Fahrenheit la 59 piciόre și suposăndŭ că acéstă crescere merge crescĕndŭ într'o proporțiune dréptă și simplă, ajungemŭ să scimŭ că la o adăncime de $2\frac{1}{2}$ mille englese, termometrulŭ trebue să aibă o temperatură de 212^0 F. saŭ 80^0 R, adicŏ temperatura ferbereĭ, apeĭ, apoĭ la o adăncime de 40 mille englese, temperatura pămĕntuluĭ trebue să fiă de 3000 F, saŭ 1000 R. adicŏ o temperatură la care tóte mineralele și tóte metalele fărŏ esceptiune, trebue să fie fluide (topite); ĕnsă este de a lua în băgare de sémă presiunea cea mare esersată de cója păminţuluĭ peste materiile fluide ce se află sub dĕnsa; acéstă circumstanță și differința capacitățeĭ corpurilorŭ pentru a conduce căldura, face dupŏ calculile d-lor *Fairbairn și Hopkins* că, cója pămĕntuluĭ trebue să aibă o grosime nu de 40, ci de 500 mille englese; așa déră putemŭ ďice că chestiunea despre grosimea cójeĭ pămĕntuluĭ, nu este ăncĕ resolută pĕn'acum.

B.

Tipografia C. A. Rosetti ulița Caimata No. 15.